

NIEUWSBRIEF

April 2014

23ste jaargang nummer 1

1 Alle kinderen, ze zijn weg

Het kindertransport uit kamp Vught

2 Expo nieuws

- Hongerwinter-evacués en tulpenbollen
- Memoria Histórica - Een beeldverhaal over de bittere erfenis van de Franco-dictatuur

Activiteiten

- Helden en Schurken 5, Loe de Jong
- Gratis avondopenstelling
- Bevrijdingsdag
- Huizen van verzet

3 Godwin-lezing

- Helden en Schurken 5, Erfenissen van collaboratie
- Anton de Komlezing 2014

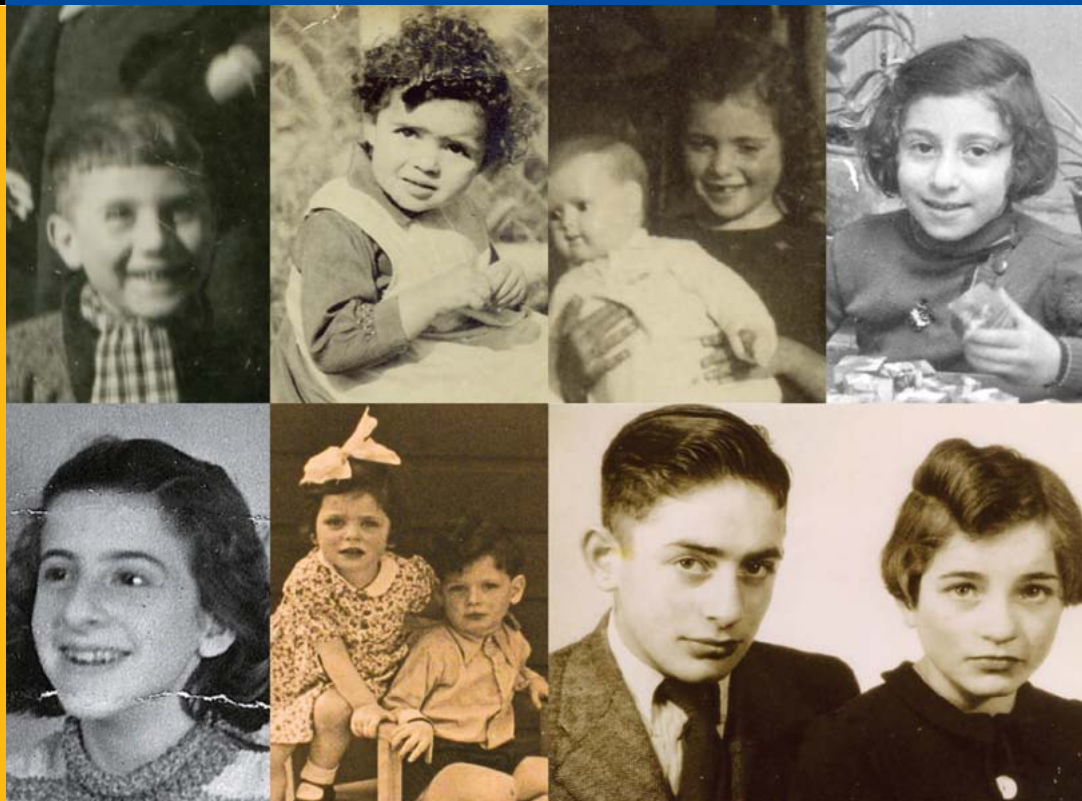
Schoolgroepen in

Verzetsmuseum Junior

4 Collectie: Ontroerende

afscheidswaarden

Trotse vriendin: Aal Noppert

Portretten van kinderen van het kindertransport: Vanaf linksboven met de klok mee: Lothar Gold; Betty Frank; Daatje Frank; Judith Wurms; Carla Veffer; Sylvia en Sem Szytcer; Leo en Gientje de Leeuw (foto's mevr. Mulder-Ris, IISG, Joods Historisch Museum, Nationaal Monument Kamp Vught).

ALLE KINDEREN, ZE ZIJN WEG

HET KINDERTRANSPORT UIT KAMP VUGHT

EXPOSITIE T/M 31 AUGUSTUS 2014

Deze zomer heeft het museum een missie: kinderen weer een gezicht geven. De aangrijpende expositie *Alle kinderen, ze zijn weg*, gaat over het transport op 6 en 7 juni 1943 van bijna 1300 joodse kinderen vanuit Kamp Vught naar vernietigingskamp Sobibor. Verhalen van de kinderen en getuigenissen van omstanders geven de bezoeker een indringend beeld van het verloop van deze chaotische dagen.

'KINDERKAMP'

SS-concentratiekamp Vught werd in januari 1943 in bedrijf genomen. Het drinkwater was er vervuild en er was te weinig voedsel. Vooral in de barakken van de Joodse kinderen heersten besmettelijke ziekten. Begin juni 1943 moesten alle Joodse kinderen onder de 16 plotseling weg uit het kamp. De treinen gingen naar het doorgangskamp Westerbork en vervolgens naar Sobibor in Polen. Daar werden de kinderen direct na aankomst vergast. Van de meesten is niets bewaard gebleven. Maar van sommige kinderen zijn foto's, brieven, kaarten of speelgoed terechtgekomen bij familie en burens. Zij geven in de tentoonstelling de kinderen een verhaal en een gezicht. Zo ook Betty en Daatje (letje) Frank. Zij waren de enige twee Joodse kinderen in het dorp Ochten, in de Betuwe. Vader Sam Frank had een camera en filmde zijn opgroeiende dochters. In kamp Vught vierde Betty eind mei haar elfde

verjaardag. Een paar dagen later moest ze op transport. Samen met Daatje, die zeven was, en moeder Marianne. In de tentoonstelling zijn filmbeelden van de meisjes te zien en een poppenstoeltje dat ze voor hun vertrek gaven aan een buurmeisje. Achterop de zitting staat in potlood: 'Gekregen van Betty en letje Frank'.

ZOEKT U MEE NAAR FOTO'S?

Onderdeel van de tentoonstelling is een wand met de namen van de 1269 vermoorde kinderen uit het Kindertransport. Van 160 kinderen is de naam voorzien van een foto. Het Verzetsmuseum hoopt foto's van meer

kinderen te verzamelen. Deze worden op 5 juni aan de expositie toegevoegd. Er zijn al foto's beschikbaar gesteld door familieleden en aangeleverd door het *Joods Digitaal Monument* (beheerd door het Joods Historisch Museum) en het boek *In Memoriam*, samengesteld door Guus Luijters en Aline Pennewaard. Heeft u een foto van een van de Joodse kinderen op de wand? Denk ook aan een klassenfoto of een portret van een sportteam. Deze foto's kunt u mailen naar info@nmkampvught.nl en/of info@verzetsmuseum.org. U kunt ook bellen: Verzetsmuseum 020 - 620 2535 of Nationaal Monument Kamp Vught 073 - 658 7017.

De expositie is een productie van Nationaal Monument Kamp Vught en gerealiseerd dankzij bijdragen van de Provincie Noord-Brabant, het vfonds, het VSBfonds, Stichting Levi Lassen en het Prins Bernhard Cultuurfonds.

www.verzetsmuseum.nl [Alle kinderen ze zijn weg](http://www.allekinderenzezijnweg.nl)

EXPOSITIE NIEUWS

HONGERWINTER-EVACUÉS EN TULPENBOLLEN

Het pellen van tulpenbollen voor de gaarkeuken in Rotterdam.
(foto: Collectie Verzetsmuseum Amsterdam)

MEMORIA HISTÓRICA - EEN BEELDVERHAAL OVER DE BITTERE ERFENIS VAN DE FRANCO-DICTATUUR

14 april t/m 22 juni 2014

Tijdens de Franco-dictatuur in Spanje zijn vele tienduizenden burgers vermoord vanwege hun politieke of religieuze standpunten. Nabestaanden weten vaak tot op de dag van vandaag niet wat er met hun familieleden en geliefden is gebeurd en waar hun lichamen zijn. De Spaanse regering staat onderzoek naar deze misdaden niet toe op basis van een amnestiewet uit 1977. Deze stelt dat leden van het Franco-regime niet vervolgd kunnen worden voor politieke misdaden begaan tijdens de burgeroorlog en de daaropvolgende dictatuur. Sinds het jaar 2000 strijden talloze organisaties voor 'Memoria Histórica', herstel van het historisch geheugen, onderzoek en rechtsherstel. Het gaat de organisaties niet om wraak. Nabestaande Felisa Echegoyen: "We willen alleen

ZATERDAG
11 OKTOBER
EXCLUSIEVE
VRIENDEN
wordt ook vriend!
(zie achterzijde)

26 juni t/m 16 november 2014

In herfst 2014 opent het Verzetsmuseum een grote tentoonstelling over de ongeveer vijftigduizend kinderen die tijdens de Hongerwinter uit de steden naar het platteland zijn geëvacueerd om ze te behoeden voor de hongerdood. Al vanaf 26 juni is er een klein hoekje in de entreehal gewijd aan een Hongerwinterthema: het eten van tulpenbollen.

Suikerbieten en tulpenbollen werden veel gegeten tijdens de Hongerwinter. Ze werden

gerechtigheid. We willen dat er duidelijk wordt wat er in die periode is gebeurd. Daar hebben slachtoffers recht op."

Kunstenares Jehanne van Woerkom – eerder in het Verzetsmuseum te gast met werk over Srebrenica en over asielzoekers in Crailo – vraagt met *Memoria Histórica* aandacht voor deze bittere kwestie: "Ik was aanwezig bij de wekelijkse rondgangen op het centrale plein van Madrid: het Plaza Puerta del Sol. Daar lopen elke donderdag familieleden met de portretten van hun verloren geliefden, net zoals de moeders van het Plaza de Mayo in Argentinië. Op zoek naar waarheid en gerechtigheid. Ik kijk, luister, vraag, registreer en doe een poging om het drama in beeld te brengen. De Spaanse aarde is één groot massagraf. De stilte daarover moet doorbroken worden."

In het kader van *Memoria Histórica*

gekookt of tot pulp vermalen en als vervanging voor de aardappel gebruikt. Tulpenbollen hadden als voordeel een hoge voedingswaarde en een korte kooktijd, maar ze waren niet smakelijk. Het waren "Wee-zoete dingen", maar door de honger deed dat er niet toe.

In de kleine presentatie zijn onder andere raspers en stampers te zien waarmee de tulpenbollen tot pulp werden vermalen, receptenboekjes en een weckpot met tulpenbollen, die zeventig jaar na dato bijna niet meer herkenbaar zijn.

Foto: Jehanne van Woerkom.

gratis vertoning voor museumbezoekers van de documentaire [Los caminos de la memoria](#) (2009, België/ Spanje/96 minuten, Nederlands ondertiteld) op za 19 en zo 27 april, zo 18 mei en za 14 juni. Aanvang 14.00 uur.

woensdag 16 april 15.30 uur HELDEN EN SCHURKEN 5

Loe de Jong

In de serie *Helden en Schurken*, georganiseerd door Verzetsmuseum Amsterdam i.s.m. Historisch Nieuwsblad, NIOD en NPS/VPRO dit keer de biografie van Loe de Jong – dit jaar 100 jaar geleden geboren. Bas Kromhout praat met biograaf Boudewijn Smits en met Ad van Liempt die intensief met De Jong samenwerkte bij de tweede reeks van *De Bezetting*. Entree: 12,50 euro (10,- met korting - inclusief museumentree en borrel.) Reserveren: 020 - 620 2535 of lezingen@verzetsmuseum.org.

zondag 4 mei 19.30 - 21.30 uur GRATIS AVOND- OPENSTELLING

Met koffie en thee in het kader van Nationale Dodenherdenking.

ACTIVITEITEN

Loe de Jong spreekt voor Radio Oranje.
(foto Beeldbankwo2.nl - NIOD)

maandag 5 mei 11.00 - 17.00 uur KINDEREN GRATIS TOEGANG VERZETSMUSEUM JUNIOR!

Bevrijdingsdag! Kinderen tot en met 15 jaar hebben gratis entree – met een begeleider.

maandag 5 mei 11.00 - 17.00 uur HUIZEN VAN VERZET

Tientallen Amsterdamse huizen zetten op 5 mei hun deuren open voor het project *Huizen van Verzet* van het Amsterdams Comité 4 en 5 mei. Verzetsmuseum Junior neemt deel aan *Huizen van Verzet* met Jan, hoofdpersoon, en het verzetswerk van zijn vader. Meer weten? www.4en5meiamsterdam.nl/46374/nl/huizen-van-verzet

SCHOOLGROEPEN IN VERZETSMUSEUM JUNIOR

Verzetsmuseum Junior slaat aan bij kinderen die met hun ouders of grootouders naar het museum komen. Op de website Museumkids.nl geven de Museuminspecteurs het Juniormuseum een 8,4; verschillende recensies op Cultuurbaarbaartjes.nl geven zelfs een 10! Er zijn honderden positieve berichten achtergelaten op de reactiewand in de tentoonstelling.

MAAR HOE GAAT HET MET SCHOOLGROEPEN?

Daarover vertelt Sandra ter Mijtelen, die samen met Gerard Mensink verantwoordelijk is voor de educatie in het Verzetsmuseum.

"We hebben mede met het oog op de schoolgroepen gekozen voor vier hoofdpersonen, die hun verhaal vertellen in vier huizen. Zo kunnen we klassen in subgroepen verdelen. De introductie, die de individuele bezoekers in de tijdmachine krijgen, en het

"Echt super leerzaam. Knap dat dit museum al die spullen heeft."

VERZETSMUSEUM JUNIOR
door de ANWB genomineerd als meest innovatieve uijze van Nederland!

"Ik vond het heel leuk met die filmpjes en dingen die je kon doen."

slotonderdeel over de bevrijding en de link naar het heden, krijgen de schoolgroepen gezamenlijk in de zaal.

Toen Verzetsmuseum Junior werd opgebouwd heb ik me wel zorgen gemaakt. Het is toch allemaal best krap. De eerste testgroepen waren gelukkig meteen razend enthousiast, maar er zijn wel veel prikkels voor de kinderen. Al snel bleek dat er daarom voor elk van de vier subgroepjes een museumdocent nodig is. Daar hadden we van tevoren niet op gerekend."

HOE LOS JE DAT DAN OP?

"Gelukkig is er best veel animo voor de vrijwilligersfunctie van museumdocent. We hebben zelfs een wachtlijst. We zijn nu hard bezig met de opleiding van twaalf nieuwe museumdocenten. Die gaan het team van ruim veertig museumdocenten die we al hadden versterken. Het gaat erg goed, maar de komende drukke maanden zullen Gerard en ik zelf ook moeten inspringen om alle groepen te begeleiden."

"Het was net alsof je de oorlog echt meemaakt."

Sandra ter Mijtelen. (foto: Gerard Mensink/Verzetsmuseum)

IS HET EDUCATIEVE PROGRAMMA WEL AL HELEMAAL KLAAR?

"We zijn een heel eind. De subgroepjes hebben 18 minuten per huis. Een opdracht zorgt ervoor dat de leerlingen de belangrijkste onderdelen beluisteren en bekijken. We hebben geëxperimenteerd met verschillende soorten vragen en de omvang van de opdracht en er werd ook goed gekeken naar de logistiek. Na elk bezoek werd de opdracht bijgesteld. Binnenkort kunnen de opdrachtenboekjes in productie."

[w kinderen en jongeren](#)

ITEN

[w alle activiteiten](#)

maandag 5 mei 20.00 uur GODWIN-LEZING

De wet van Godwin luidt: elke internetdiscussie die maar lang genoeg doorgaat komt uit bij een vergelijking met de nazi's. Bits of Freedom vraagt jaarlijks een prominente denker de noties privacy en vrijheid in een brede context te beschouwen. Bij deze Godwin-lezing hoeft geen vergelijking geschuwd te worden. Een poging om de discussie te verdiepen, te verbreden en op scherp te zetten.

Toegang: 10 euro. Gratis voor iedereen die geboren is vóór 5 mei 1945. Kaartverkoop en reserveren uitsluitend via www.bof.nl/godwin-lezing

woensdag 21 mei 15.30 uur HELDEN EN SCHURKEN 5

Erfenissen van collaboratie

Clairy Polak interviewt NIOD-onderzoeker Bram Enning over 'Erfenissen van collaboratie'. In mei verschijnt zijn nieuwe boek over de zoektocht van kinderen van 'foute' ouders naar erkenning, *Spreken over fout*. Zie ook 16 april.

donderdag 19 juni 19.30 uur ANTON DE KOMLEZING 2014 DOOR BEATRICE DE GRAAF

De vlam van het verzet. Nederlandse strijders in het buitenland, vroeger en nu
Beatrice de Graaf is hoogleraar History of International Relations & Global Governance aan de Universiteit Utrecht. De Graaf studeerde geschiedenis en Duits aan de Universiteit van Bonn en de Universiteit van Utrecht. Aan die laatste promoveerde ze in 2004 op een proefschrift over de relatie tussen de DDR, de vredesbeweging en de Nederlandse ker-

Beatrice de Graaf.

ken. Haar meest recente boek is *Gevaarlijke vrouwen: tien militante vrouwen in het vizier* (Boom, 2012). In 2013 was ze één van de tien Zomergasten. Mohammed Benzakour treedt op als co-referent. Dadblad Trouw is mede-organisator.

Aanvang: 19.30 uur. Entree: 5,00 euro. Reserveren: 020 - 620 25 35 of lezingen@verzetsmuseum.org

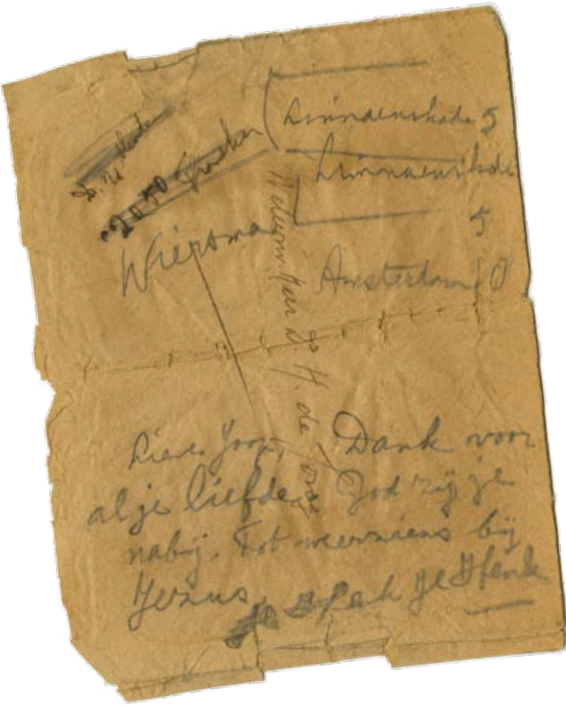
COLLECTIE: ONTROERENDE AFSCHEIDSWOORDEN

Begin dit jaar is het archief van dominee Henk de Jong verworven. Het meest ontroerende uit deze nalatenschap is ongetwijfeld het afscheidsbriefje, dat hij net voor zijn executie aan zijn vrouw schreef.

Henk de Jong werd net voor het uitbreken van de oorlog benoemd tot dominee in Venlo. Als snel zag hij het als Gods wil dat hij verzet ging plegen. Vanaf de kansel riep hij zijn gemeente op om niet aan de arbeidsdienst mee te werken, terwijl hij ondearduikers hielp en met overvallen pleegde. Hij ontkwam maar net aan arrestatie en wist Amsterdam te bereiken.

Hier werkte hij voor verschillende ondergrondse groepen. In januari 1945 volgde dan toch zijn arrestatie. Zonder vorm van proces werd dominee Henk de Jong op 12

februari 1945 bij de Jan Gijzenbrug in Haarlem gefusilleerd. Passanten, die werden gedwongen om toe te kijken, vertelden later dat hij met een liefdevolle, serene blik de dood onder ogen zag. Een week later kreeg zijn weduwe het ter plekke gevonden afscheidsbriefje thuisbezorgd. De Jong had achterop een enveloppe gekrabbeld: *“Lieve Joop, dank voor je liefde. God zij je nabij. Tot weerziens bij Jezus, je Henk”*. Zij zag zichzelf als *“een tot levenslang veroordeelde”*, tot zij vorig jaar overleed. Maar zij had tenminste deze troost: *“Die afscheidswoord, zo vol liefde en zorg, zijn mij tot grote steun geweest, mijn leven lang.”* [collectie](#)

VRIENDIN AAL (MEEST) TROTS OP JUNIOR!

Aal Noppert, geboren in 1937 in Amsterdam, is een van de eerste leden van de [vriendenstichting](#). De verhalen over de oorlog kende ze uit haar jeugd. Haar band met het museum was niet zozeer de oorlogsgeschiedenis, het waren de mensen die haar bonden aan het museum: *“Ieder mens heeft het recht in vrijheid te leven.”*

Als lid van het bestuur van de vriendenstichting was ze jarenlang medeverantwoordelijk voor het reilen en zeilen daarvan: *“Pelle Mug vroeg me in 1985 het ledenbestand van de vriendenstichting op de computer in te tikken. Op de Universiteit van Amsterdam waren computers waar ik zo af en toe gebruik van mocht maken. Veel gefiets en gedoe waar ik, als moeder van twee opgroeiende jongens, na twee jaar geen tijd meer voor had.”* Geïnspireerd door de verhalen van Paula Joachimsthal, hoedster van het originele ledenbestand, bleef Aal wel vriendin... Rond 2002 werd Aal in het vriendenbestuur gevraagd. Net terugtreidend als hoofd administratie – *“Ik was een soort moeder overste die*

altijd met cijfertjes in de weer was.” – en ondernemingsraadslid van Mentrum, zag ze hier een gelegenheid om *“niet alleen aan de kant te staan roepen maar ook echt iets te doen”* met haar sociale bewogenheid. *“De bevologenheid van mensen als Truus Menger inspireerde me enorm. Het blijven spreken voor de jeugd, het blijven bevechten van vrijheid en gelijkheid.”* De tentoonstelling *Marokkanen in de Tweede Wereldoorlog* (2005) sprak Aal het meest aan. *“Het onderwerp was nieuw en vormde een belangrijke brug naar nieuwe Amsterdammers. Heel belangrijk!”*

Minstens zo bijzonder voor Aal is hoe het museum zich heeft ontwikkeld van een *“gemoedelijke vriendenclub naar een pro-*

fessionele organisatie. De opening van Verzetmuseum Junior was het mooiste moment natuurlijk. Er is zo lang aan gewerkt! En dan nu mijn eigen kleinkinderen, die er vol enthousiasme over spreken, daar ben ik wel trots op.”

De kleinkinderen van Aal. (foto: collectie Aal Noppert)

JA, IK WORD VRIEND(IN) VAN HET VERZETSMUSEUM

Ik steun de Vrienden met een jaarlijks bedrag van € (minimaal € 25,-)

€ (minimaal € 10,- voor een extra vriendenpas, alleen mogelijk als extra bestelling!)

Als bedrijf met een jaarlijkse bijdrage van € (minimaal € 250,-)

naam	
geboortjaar	☐ M / ☐ V
postcode	woonplaats
naam bedrijf	handtekening

Vul de bon in en stuur deze naar Stichting Vrienden van het Verzetmuseum, Plantage Kerklaan 61, 1018 CX Amsterdam of lever de bon in bij de balie van het museum. Het museum is geopend di t/m vr 10-17 en za t/m ma 11-17 uur. Mailen kan ook (svp alle op deze bon gevraagde gegevens in de e-mail vermelden) naar vriendenstichting@verzetmuseum.org.